

ABSTRAKT

Občanské právo procesní prochází neustálým vývojem, reagujícím na společenské změny, teoretické názory vyjádřené v judikatuře vyšších soudů a v jejich zobecňovací činnosti. Civilní právo procesní obsahuje soustavu právních norem, kterými teoreticky upravuje civilní proces, tedy postup soudů, účastníků řízení a dalších zúčastněných a vztahy mezi nimi. Cílem civilního procesu je poskytnout ochranu subjektivním občanským právům a uvést nejisté právní vztahy na pravou míru. Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci (čl. 4 Ústavy České republiky, dále jen Úst.)

Mezi nejdůležitější instituty civilního práva procesního patří žaloba a rozsudek. Jsou to opačné póly jednoho řízení. Žalobou, tj. dispozičním úkonem žalobce, se řízení vesměs začíná, je v ní vymezen základ sporu a její obsah je určující pro obsah rozsudku. Žalobce se podáním žaloby u soudu domáhá naprawy svého porušeného nebo ohroženého práva. Listina základních práv a svobod (dále jen LZPS) v čl. 36 odst. 1 stanoví: Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.

Rozsudek, jako procesní úkon soudu, je odpovědí na žalobu a výrazem jeho rozhodovací činnosti. Vychází z předmětu vymezeného v žalobě žalobcem, je autoritativní, závazný a vynutitelný. Vždy se vyhláší veřejně (čl. 96 odst. 2 Úst.).

Žaloba a rozsudek spolu úzce souvisí a tvoří základní stupeň občanského práva procesního. Bez podání žaloby (ve sporném řízení) by soud nemohl vydat rozsudek, protože by se vůbec nedozvěděl o sporu, který je třeba vyřešit. Podáním žaloby určuje žalobce, čím se bude soud v průběhu řízení zabývat. Žalobce je pánem sporu (*dominus litis*), protože záleží právě na něm, jaké skutečnosti v žalobě uvede, jak formuluje svůj nárok a jakými důkazními prostředky svá tvrzení prokáže. Rozsudek soudu vychází plně ze žaloby. Soud se v něm musí vypořádat se všemi návrhy žalobce, s reakcí žalovaného na žalobu a se skutečnostmi, které se odehrály během řízení, na základě provedených důkazů vylíčit skutkový stav a věc správně posoudit po stránce právní. V ideálním případě by měl soud do výroku rozsudku „zkopírovat“ žalobní petit, v případě, že vyhoví žalobci. Formulace žalobního petitu žalobcem však není

pro soud bezvýhradně závazná, protože ji může ve výroku rozsudku, při zachování zákonných předpokladů, pozměnit za použití jiných slov.

Všichni účastníci jsou si v řízení rovni (čl. 37 odst. 3 LZPS). Všichni účastníci řízení mají před soudem rovná práva (čl. 96 odst. 1 Úst.). Tyto ústavně zaručené zásady zajišťují účastníkům řízení právo na spravedlivý proces. V praxi si však rovni být v některých případech nemusí, proto se soud musí postarat o jejich procesní rovnost (např. zajištění tlumočnicka, právní zastoupení, dostatečné a správné právní poučení, atd.) od začátku řízení (podání žaloby) až do skončení řízení (vynesení rozsudku). Žaloba a rozsudek (pravomocný) ohraničují soudní řízení v obecné soudní soustavě.